

Tumori hipofize

Pišu: mr.sc. Ivo Trogrlić i Dragan Trogrlić
Firma „ Dren „ DOO Žepče
tel/fax: 00387-(0)32-881-774, Mob: 00387-61-461-517

Većina tumora hipofize je benignog karaktera, ali zbog činjenice da je ova žlijezda najvažniji dio endokrinog sustava i da od tumora hipofize najčešće oboljevaju ljudi između 20 i 50 godina života, ova oboljenja danas u svijetu postaju ozbiljan zdravstveni proble. Literatura o tumorima hipofize kod nas je dosta oskudna i oboljeli teško dolaze do potrebnih podataka, pa se nadamo da ćemo im u sljedećih nekoliko nastavaka omogućiti da se bolje informišu o svom oboljenju. U seriji članaka na ovoj stranici upoznat ćemo čitaocce, a posebno oboljele, sa najčešćim tumorima hipofize, zatim kako pojedini tumori utiču na zdravlje, kao i sa novim dostignućima na polju dijagnostike i liječenja ovih bolesti. Za razumjevanje prirode tumora hipofize moramo nešto reći o njenoj građi i hormonima koje ona luči, jer od toga iz kog dijela hipofize se tumor razvio zavisi kakve posljedice njegovo prisustvo ostavlja na zdravlje oboljeli.

Građa hipofize

Hipofiza je centralna endokrina žlijezda koja je smještena u bazi mozga i ona putem svojih hormon kontroliše rad drugih endokrinih žlijezda (štitnjače, spolnih i nadbubrežnih žlijezda). Teška je oko jednog grama, dobro je zaštićena i nalazi se u bazi mozga u udubljenju zvanom sela turcika (**slika 1**). Ovako dobra zaštita hipofize govori o njenom značaju, ali sa druge strane, kao što ćemo kasnije vidjeti, bitno otežava kirurške intervencije koje su često potrebne kod tumora hipofize. Hipofiza je pod direktnom kontrolom dijela mozga zvanog hipotalamus. U hipotalamusu se skupljaju sve bitne informacije za naš organizam, a na osnovu dobijenih informacija on šalje signale hipofizi putem svojih hormona – liberina ili nervnim impulsima. Masa hipotalamusa je oko 10 grama i sa hipofizom je povezan tzv. hipofiznim drškom i pomoću ove veze ostvaruje se kontakt na relaciji hipotalamus – hipofiza. Mi se u ovim člancima nećemo upuštati u složeni međuodnos i signalne puteve pomoću kojih hipotalamus nadzire rad hipofize i objasniti ćemo samo onaj dio koji je potreban za razumijevanje problematike vezane za tumore. Jedno od čestih svojstava tumora hipofize je da zadržavaju osobinu tkiva iz kojeg su nastali, što se manifestuje prevelikim lučenjem pojedinih hormona hipofize i promjenom hormonskog status čitavog organizma. Tumori koji izlučuju hormone zovu se funkcionalni

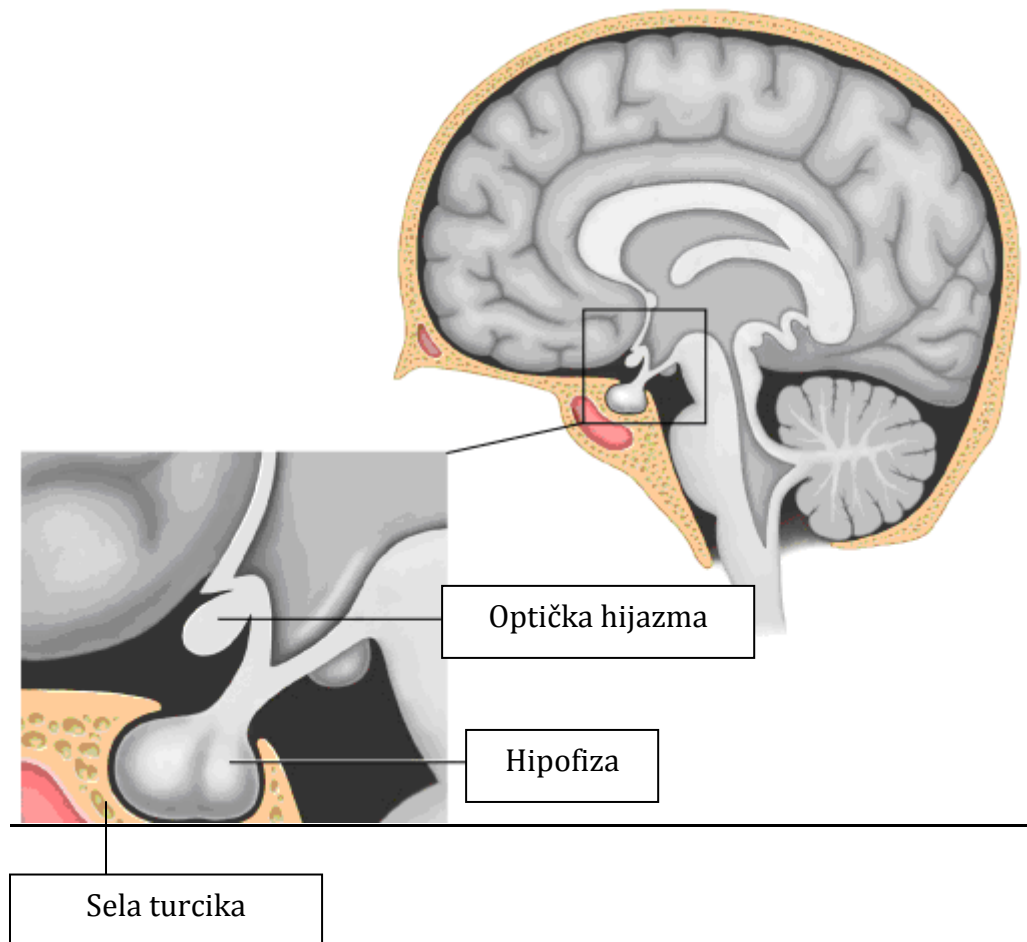
Hipofiza čine dva reznja i to od predenjeg reznja ili adenohipofize, koji proizvodi šest važnih hormona i zadnjeg reznja ili neurohipofize koja izlučuje dva hormona.

Kratak pregled tumora hipofize

Odmah da naglasimo da su zloćudni tumori hipofize rijetkost i do danas ih je u svijetu dijagnosticirano manje od dvije stotine. Uglavnom se radi o primarnim karcinomima hipofize, koji brzo rasu i metastaziraju u mozak i kičmu, a rijeđe u limfne čvorove, pluća i jetru. Češće se u tkivu hipofize dijagnosticiraju metastaze drugih zloćudnih tumora, a

najčešće u hipofizu metastaziraju rak bronha, rak dojke i zloćudni tumor kože – melanom.

Najčešći benigni tumori hipofize su adenomi i uglavnom se razvijaju od pojedinih stanica (ćelija) adenohipofize. Za svaki hormon hipofize postoji jedna vrsta stanica koja ga izlučuje. Tako se hormon rasta (HR) proizvodi u somatotrofnim stanicama.

Slika 1 – položaj hipofize i hipotalamusa

Tumor nastao iz ovih stanica naziva se somatotropinom i izlučuje višak hormona rasta, što se manifestuje pojavom akromegalije. Od somatotropinoma najčešće oboljevaju mlađi ljudi kod kojih se zbog suviška hormona rasta kojeg proizvodi tumor uočavaju promjene na kostima, povećava im se jezik, nos i donja vilica, uslijed čega dolazi do povećanja razmaka među zubima, deformiše im se kičma, imaju srčane komplikacije i često dolazi do nepravilnog rada štitnjače i pojave gušavosti. Kortikotropne stanice prednjeg režnja hipofize proizvode adrenokortikotropni hormon (ACTH) i on je zadužen za kontrolu rada nadbubrežnih žlijezda. Tumori nastali od ovih stanica nazivaju se kortikotropinomi, a bolest koja nastaje kao posljedica kronično povećane koncentracije ACTH uslijed prisustva tumora naziva se Kušingova (Cushingova bolest). Oboljeli često pate od šećerne bolesti, osteoporoze, smanjenog imuniteta, zbog

čega su česta meta infekcija, rane im sporo zarastaju, a kod žene je čest hirzutizam (pojačana dlakavost) i amenoreja (izostanak menstruacije).

Tumor nastao od gonadotropnih stanica hipofize, koje luče hormone FSH i LH naziva se gonadotropinom. Na njih otpada oko 2% svih funkcionalnih adenoma hipofize i podjednako su zastupljeni kod oba spola. FSH i LH nadziru rast jajnika i testisa i ključni su za reprodukciju. Simptomi prisustva ovog tumora su uglavnom glavobolja i sekundarna prolaktinemija, a kod muškaraca se u krvi nalazi povišena razina FSH. Adenom hipofize koji se najrijeđe pojavljuje je tireotropinom. Nastaje iz tireotropnih stanica koje proizvode tireostimulirajući hormon koji kontroliše rad štitnjače, a pojavljuje se kod bolesnika sa dugotrajnom hipotireozom. Ovaj tumor, iako benigni, često infiltrira u okolna tkiva i svojim rastom ozbiljno ugrožava život oboljelog. Najčešći funkcionalni adenom hipofize je prolaktinom, koji se razvija iz laktotropnih stanica hipofize, koje proizvode hormon prolaktin koji je odgovoran za razvoj mliječnih žlijezda kod žena i stimuliše proizvodnju mlijeka. U nastavcima koji slijede najviše ćemo govoriti upravo o prolaktinomima, jer osim što je najčešći, ovaj tumor bitno umanjuje reproduktivne sposobnosti kod oboljelih i čest su razlog zašto bračni parovi nemaju djece.